

En undersökt brandgrav i Ultuna

Arkeologisk schaktningsövervakning intill hus
C4:115, Ultuna

Fornlämning Uppsala 402:1-2, Ultuna 2:23,
Uppsala kommun, Uppland

SAU rapport 2013:2

*Fredrik Andersson
med bidrag av Emma Sjöling*

SAU rapporter 2013:2
ISSN 1652-9448
©SAU 2013

UTGIVNING OCH DISTRIBUTION

Societas Archaeologica Upsaliensis
Thunbergsvägen 5B, 752 38 Uppsala
post@sau.se
www.sau.se

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr och datum för tillstånd:

431-3570-12, 2012-10-24

SAU:s projektbeteckning: 4106

Uppdragsgivare: Akademiska hus Uppsala AB
Belägenhet

LANDSKAP: Uppland

LÄN :Uppsala

KOMMUN: Uppsala

SOCKEN: Uppsala (f d Bondkyrko sn)

FASTIGHET: Ultuna 2:23

RAÄ: Uppsala 401:1-2

FASTIGHETSKARTBLAD: 66G3eS

KOORDINATER: X 6634470, Y 1604397

HÖJD: 16 – 18 m ö h

Undersökningen

TYP AV UNDERSÖKNING: Arkeologisk
schaktningsövervakning

DATUM I FÄLT: 2012-10-31 – 2013-01-30

UNDERSÖKT YTA: ca 120 m²

KOORDINATSYSTEM: RT90 2,5gon V

HÖJDSYSTEM: RT70

INMÄTNINGSSYSTEM: RTK-GPS

Personal: Fredrik Andersson, Niklas Stenbäck

Fynd förvaras: Förvaras i SAUs lokaler i väntan på beslut
om fyndfördelning.

Arkivmaterial: Förvaras på SAU

OMSLAGSBILD:

Schakt 1000 och hus C4:112 från nordost. Foto: Fredrik
Andersson, SAU.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

©Lantmäteriet Medgivande MS2007/04080

DIGITALA PLANER:

Fredrik Andersson

LEKTÖR:

Åsa M Larsson

TRYCK:

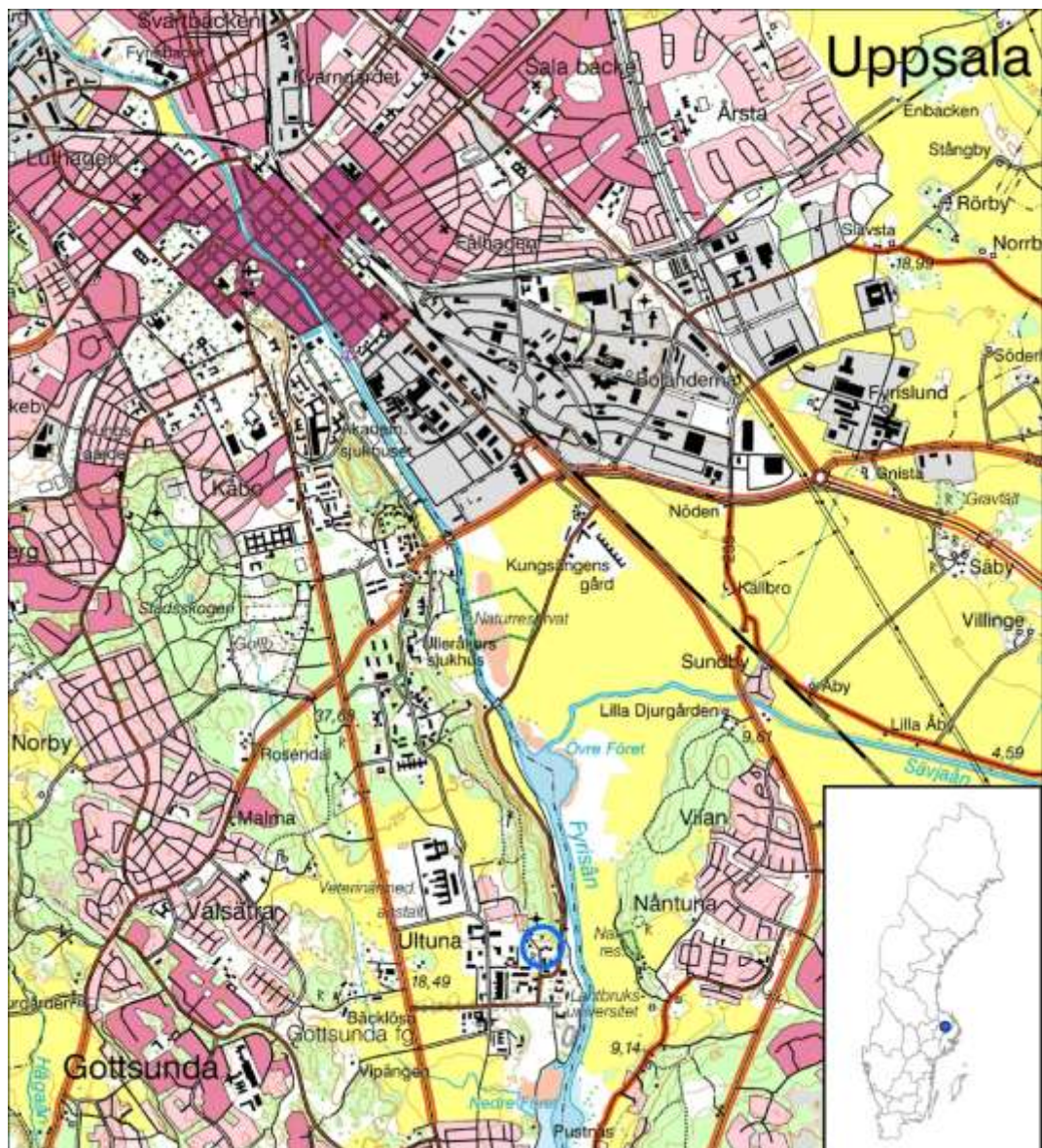
Societas Archaeologica Upsaliensis

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Undersökningen	5
Antikvarisk bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Tidigare undersökningar	7
Undersökningen	10
Metod och genomförande	10
Undersökningsresultat	11
<i>Anläggningar</i>	11
<i>Fynd</i>	12
<i>Analyser</i>	13
Utvärdering	13
Referenser	15
Bilagor	16
Bilaga 1: Schaktlista	16
Bilaga 2: Anläggningslista	16
Bilaga 3: Fyndlista	17
Bilaga 4: Osteologisk analys	18

Sammanfattning

Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU) har utfört en arkeologisk schaktningsövervakning vid hus C4:115 i Ultuna, Uppsala kommun och län. Vid den antikvariska kontrollen påträffades en brandgrav daterad till vendeltid. Graven kan kopplas till det intilliggande gravfältet Uppsala 402:1 och ger ytterligare belegg för att det har legat ett stort sammanhållande gravfält på åsen i östra Ultuna under yngre järnålder.

Figur 1. Utdrag ur Terrängkartan med undersökningsområdet markerat. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080. Skala 1:50 000.

Inledning

Undersökningen

Societas Archaeologica Upsaliensis har på uppdrag av Akademiska hus Uppsala AB, efter beslut av länsstyrelsen i Uppsala län utfört en arkeologisk schaktningsövervakning inom fastigheten Ultuna 2:23, Uppsala stad, Uppland. Anledningen till den antikvariska kontrollen var att det skulle schaktas för bland annat ledningsdragningar, en parkeringsyta och ett staket intill hus C4:115 i Ultuna. Den arkeologiska schaktningsövervakningen genomfördes vid några tillfällen under perioden oktober 2012 till januari 2013.

Antikvarisk bakgrund

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet är beläget på sydslutningen av Uppsalaåsen i Ultunaområdets östra delar (figur 1). Höjden över havet är i det aktuella området 15 – 20 meter. Området präglas av en gles bebyggelse från 1800- och 1900-talen, samt mindre vägar och ytor med parkmark. Strax norr därom övergår området i skogsmark med tall och lövträd.

I Ultuna finns daterade fornlämningar från bronsålder till medeltid (figur 2 och tabell 1). Gravfält och boplatssindikationer inom stora ytor tyder på en omfattande bebyggelse, framför allt under yngre järnålder. Kartan visar på en rik men fragmentarisk fornlämningsmiljö. Det är framför allt stora byggprojekt under perioden 1960 till slutet av 1990-talet som resulterat i den fornlämningsbild vi ser idag. Det senaste decenniets antikvariska insatser har dock kompletterat bilden avsevärt.

I direkt anslutning till undersökningsområdet domineras fornlämningsmiljön av gravar. Två större gravfält (Uppsala 401 och 402) tillsammans med ett antal enstaka gravar (Uppsala 470, 474:1-3, 559) tyder på ett omfattande gravfält som har legat längs med Uppsalaåsen. Olof Rudbeck vittnar om dess ursprungliga storlek när han skriver om de över 700 ”ättebackar” som fanns i Ultuna på 1600-talet (Ljungkvist 2000:21). Idag finns drygt 60 registrerade gravar i området.

Väster om gravfälten finns åtskilliga förhistoriska boplatsspår. Några är daterade till bronsålder och äldre järnålder (t ex Uppsala 652 och 664), men de flesta härrör dock från yngre järnåldern (Uppsala 653, 662, 665 och 667). Ett flertal fynd av högstatuskaraktär från både boplatsskikt och gravar vittnar om platsens centrala betydelse under vendel- och vikingatid.

Figur 2. Karta över registrerade fornlämningar i centrala Ultuna enligt FMIS (januari 2013) mot bakgrund av fastighetskartan. Samtliga fornlämningar ligger i Uppsala stad. Det aktuella undersökningsområdet är markerat med blå punkt. Skala 1:10 000. (Jämför tab. 1).

I södra Ultuna finns också boplatsslämningar och gravar från yngre järnålder (Uppsala 662 och 426). I åkermarken i Ultunas allra västligaste delar (Uppsala 555:1) har vid arkeologiska undersökningar ett reglerat kokgropssystem från övergången mellan bronsålder och äldre järnålder framkommit (Hulth 2007a, manus a).

Under medeltid var Ultuna en by bestående av tio gårdar (Dahlbäck *et al* 1984: 65). Kärnan i det medeltida byläget har antagits vara nuvarande Ultunas centrala delar. Hittills har de arkeologiska belegen avseende medeltid dock varit fåtaliga. Några medeltida nedslag har bland annat påträffats vid fornlämning 653 och 679. I det förra fallet rör det sig om ett möjligt tidigmedeltida matoffer och i det andra fallet är det fråga om tidigmedeltida boplatsspår i form av ett litet antal anläggningar (Hulth 2010b, 2010c).

Tabell 1. Registrerades fornlämningar i centrala Ultuna enligt FMIS i januari 2013. (jämför figur 2.).

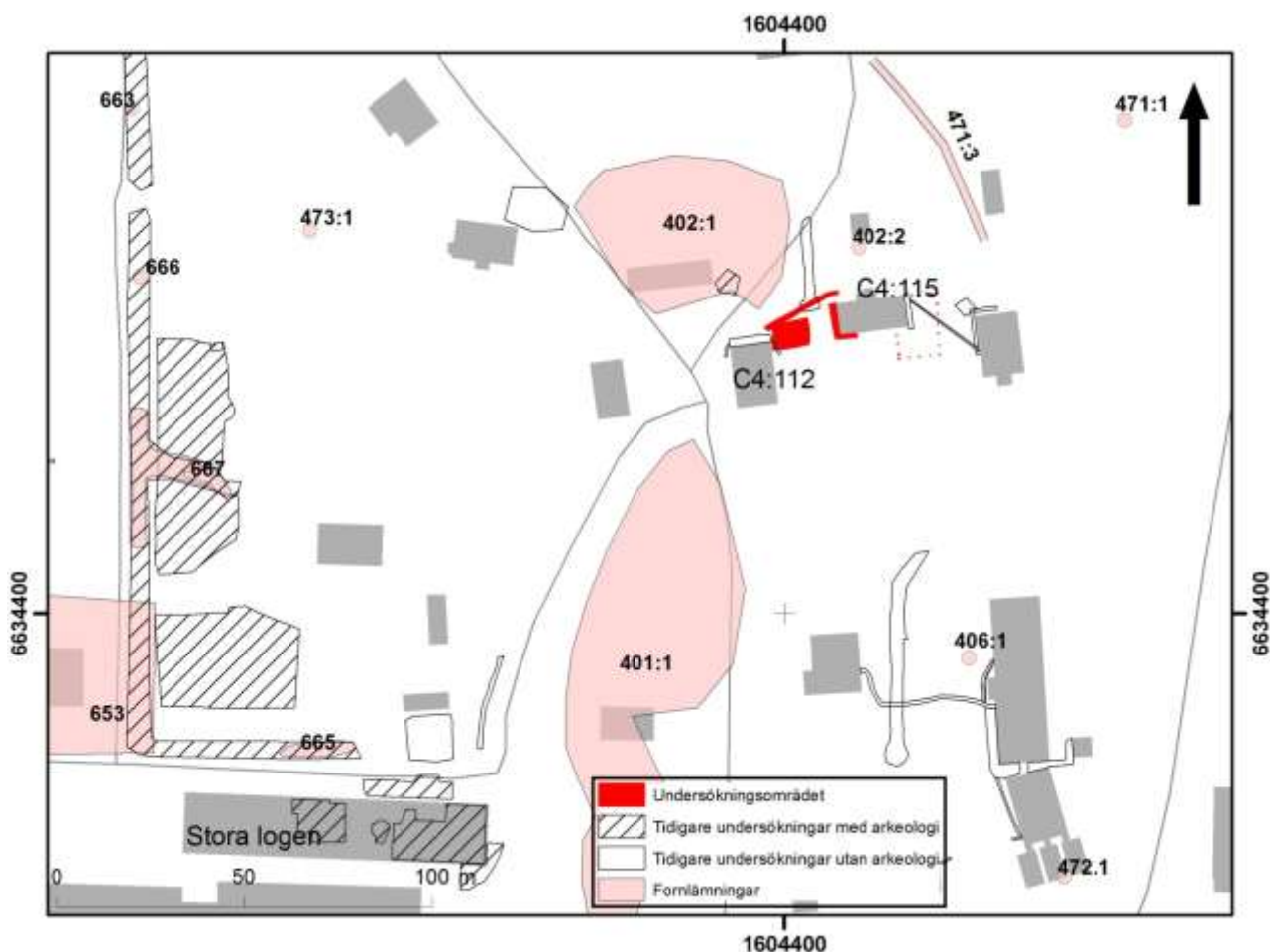
Fornlämning	Lämningstyp	Kommentar
Uppsala 401:1	Gravfält	13 högar och 12 stensättningar
Uppsala 402:1	Gravfält	Ca 7 stensättningar
Uppsala 402:2	Fyndplats	Fynd av hängprydnad av brons
Uppsala 404:1	Fornlämningsliknande lämning	Högliknade lämning
Uppsala 405:1	Minnesmärke	Minnessten
Uppsala 406:1	Minnesmärke	Minnessten
Uppsala 407:1	Gravfält	Ca 15 stensättningar och 5 högar
Uppsala 426:1	Gravfält	Ca 8 stensättningar
Uppsala 470:1	Flatmarksgrav	Fyndplats för brandgrav
Uppsala 471:1	Fyndplats	Fyndplats för spänne
Uppsala 471:2	Fyndplats	Fyndplats för pincett
Uppsala 471:3	Färdväg	Hålväg
Uppsala 472:1	Obestämbär	Fyndplats för skelettgrav
Uppsala 473:1	Stensättning	
Uppsala 474:1	Hög	
Uppsala 474:2	Hög	
Uppsala 474:3	Hög	Båtgrav
Uppsala 488:1	Bro	Stenvalvsbro
Uppsala 555:1	Boplats	Bronsålder – järnålder
Uppsala 559:1	Stensättning	
Uppsala 561:1	Boplats	Grop/Brunn
Uppsala 642	Boplats	Yngre järnålder
Uppsala 652	Boplats	Bronsålder (per III-V)
Uppsala 653	Boplats	Yngre järnålder - medeltid
Uppsala 654	Härd	Bronsålder
Uppsala 662	Boplats	Yngre järnålder
Uppsala 663	Boplatslämning övrig	
Uppsala 664	Härd	Rom jäå
Uppsala 665	Boplats	Yngre järnålder
Uppsala 666	Härd	
Uppsala 667	Boplats	Yngre järnålder
Uppsala 679	Boplats	Tidig medeltid

Tidigare undersökningar

Arkeologiska undersökningar har en lång tradition i Ultuna. Redan i mitten av 1800-talet undersöktes för första gången i Sverige vendeltida båtgravar i Ultuna (Uppsala 474:1-3). Från förra sekelskiftet fram till 1950-talet följde sporadiska undersökningar. I arkivhandlingarna från perioden förekommer många uppgifter om både lösfynd och räddningsgravningar. Flera av fynden har påträffats i anslutning till grustäkt, eftersom enorma mängder grus har schaktats ur åsen. Från

1960 fram till slutet av 1990-talet förekom inga arkeologiska undersökningar överhuvudtaget. Detta stillestånd sammanföll olyckligtvis med lantbrukshögskolans omvandling till universitet, som innebar omfattande byggnadsarbete i området. Under dessa år försvann säkert mycket arkeologisk information. Från 2000-talet har den antikvariska situationen förbättrats väsentligt och numera sker merparten av alla grävarbeten inom känsliga ytor med arkeologisk medverkan.

Den första och mest omfattande antikvariska utredningen över Ultunaområdet skedde i samband med arbetet för en ny detaljplan för delar av södra Uppsala (Ljungkvist 2000). Flera nya boplatzlämningar identifierades, men eftersom avgränsningarna var osäkra innebar detta att stora delar av dagens bebyggda Ultuna blev klassat som riskområde för fornlämning. Detta fick till följd att merparten av schaktningar i mark efter utredningen blev kontrollerade vid arkeologiska schaktningsövervakningar. Hittills har närmare 50 schaktningsövervakningar skett inom Ultunaområdet. Under 2000-talet har också ett antal större arkeologiska undersökningar genomförts, framför allt i samband med skapande av lantbruksuniversitetets nya campusområde. Cirka 15 utredningar och förundersökningar har utförts, samt sju slutundersökningar.

Figur 3. Tidigare utförda arkeologiska undersökningar i anslutning till undersökningsområdet. Skala 1:2 000.

Även i anslutning till det aktuella arbetsområdet har olika arkeologiska undersökningar genomförts. Många undersökningar har givit ett magert antikvariskt resultat. De har mest kunnat konstatera hur stort området är av sentida markarbeten. Ett antal undersökningar har dock resulterat i ny arkeologisk information (figur 3).

I det intilliggande gravfältet Uppsala 402:1 undersöktes 1936 en gravhög med kärnröse och brandlager från 600-talet (SHM 21393, ATA 1703/36). Inför den planerade nybyggnationen inom kvarteret Ultuna by genomfördes en fördjupad utredning hösten 2007. Utredningsområdet omfattade 58000 m², varav merparten låg i kvarteretsmark. Boplatsspår identifierades i tre olika delar av utredningsområdet (Hulth 2008). Längst ned i den södra delen av utredningsområdet påträffades framförallt stolphål, en syllstensgrund och kulturlager med dateringar till vendeltid och medeltid/efterreformatisk tid (fornlämning 653). Området slutundersöktes 2008. De tillkommande boplatzlämningarna var få, men omfattade bl a ett hus från yngre järnålder och en ugn från folkvandringstid. Mest framträdande var dock en rituell yta med ett vendel- och vikingatida kulturlager bestående av ett rikt fyndmaterial av spjut- och pilspetsar, amuletter och klippta silvermynt, kamfragment, glaspärlor, båtnitar samt järnverktyg och detaljer från hästutrustning. Fyndmaterialet dateras från 600 till 1000-talet e Kr (Hulth i tryck).

Vid en schaktningsövervakning för VA-ledning 2009 precis öster om den rituella ytan vid fornlämning 653 identifierades ett flertal boplatzlämningar längs en 200 m lång sträcka i form av stolphål, gropus, kokgropar och kulturlager (fornlämningarna 653 och 663-667). Lämningarna daterades från yngre bronsålder till tidig medeltid (Hulth 2010b). Stora delar av lämningarna låg djupt, ända ned till tre meter under dagens markyta, under till synes opåverkade lermassor. Undersökningen bekräftade att ytan mellan fornlämning 653 och gravfältet 401 tillhör en av de mest intensivt nyttjade inom Ultunaområdet.

Ytterligare undersökningar i området skedde under vintern 2009-2010 då Stora logen för- och slutundersöktes inför en omfattande ombyggnad. Logen är belägen strax väster om gravfältet 401. Undersökningen omfattade dels ytorna runt logen men även en stor del av marken under logens golv. Utanför byggnaden framkom kulturlager, stolphål, gropar och ett gropus. Ett tiotal brandgravar påträffades varav de flesta låg under logens golv. Fyndmaterialet som kan dateras till vendel- och vikingatid bestod av pärlor av glas, brons, bergkristall och silver, samt keramik och föremål av brons och järn (Hulth manus b).

Undersökningen

Metod och genomförande

Syftet med schaktningsövervakningen var att dokumentera och datera eventuella bevarade fornlämningar inom det aktuella arbetsområdet för att bygga upp kunskaperna om Ultunas äldre lämningar. Den generella målsättningen var att, trots att marken på många håll i Ultuna är påverkad av sentida aktiviteter, kunna identifiera och tolka eventuella mönster i den övergripande fornlämningsbilden.

Schaktningen för parkeringsplatsen mellan hus C4:115 och C4:112 (schakt 1000) skedde genom att matjords- och fyllningsmassor avlägsnades med grävmaskin ned till anläggningsförande nivå. Anläggningar och recenta störningar dokumenterades i plan och mättes in med GPS. Digitala inmätningar liksom schakt- och anläggningsbeskrivningar samt fynd registrerades i Intrasis för vidare bearbetning i GIS-miljö. Anläggningar undersöktes och dokumenterades med sektionsritning. Då en av anläggningarna visade sig innehålla brända ben samlades dess fyllning in och vattensällades i efterhand inomhus. Emma Sjöling, SAU, gjorde en osteologisk analys på benmaterial.

Schaktet för ledningsdragningen mellan husen samt dräneringsschaktet vid hus C4:115 (schakt 1504 och 2000), efterbesiktades genom att schaktkantsprofilen dokumenterades. Även groparna för staketstolparna (S3000 – S3108) på östra sidan om huset kontrollerades i efterhand.

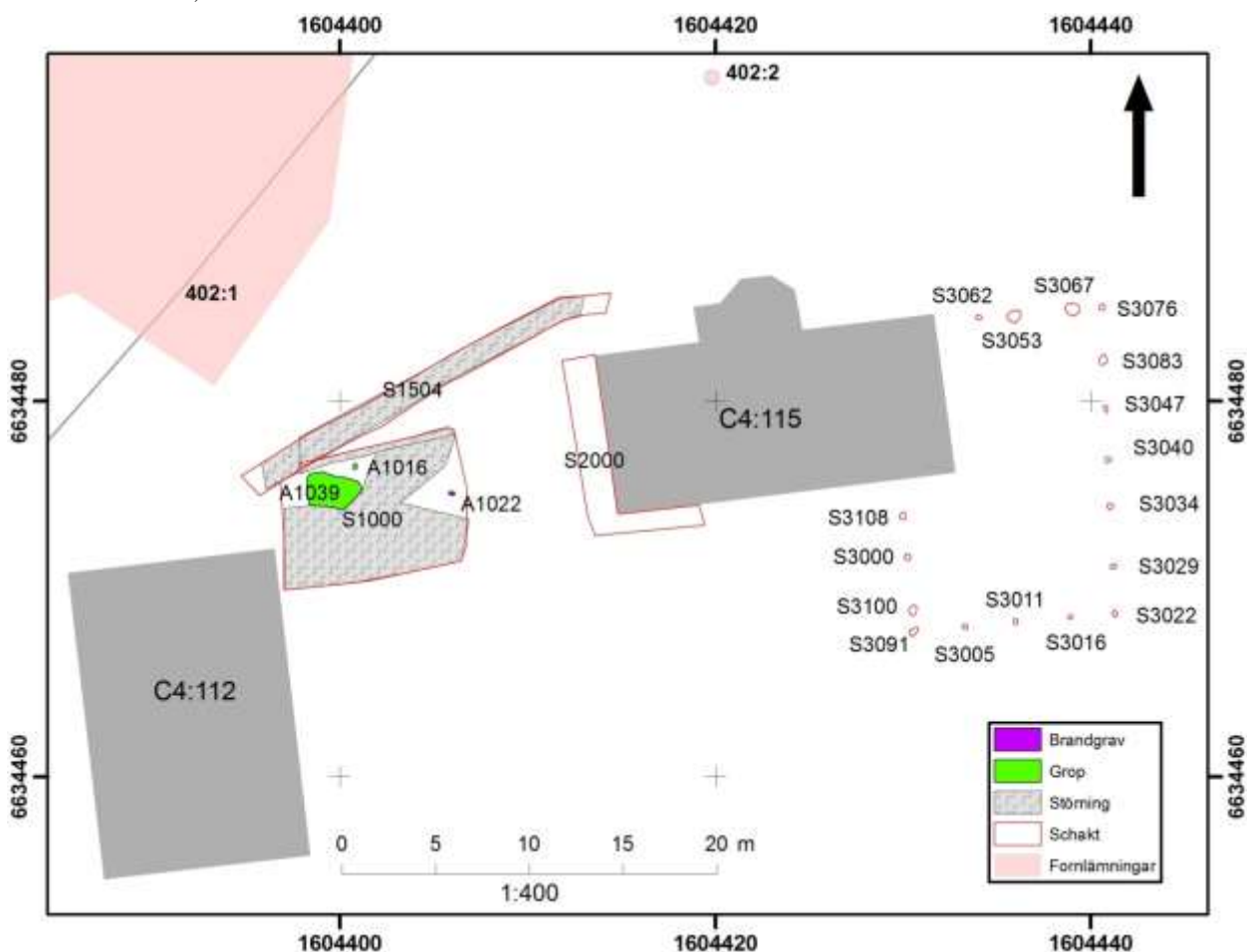
Figur 4. Schakt 1000 från sydöst. Notera de röda fläckarna i schaktets övre kanter med orört åsmaterial i vilken anläggningarna påträffades. Foto: Fredrik Andersson, SAU.

Undersökningsresultat

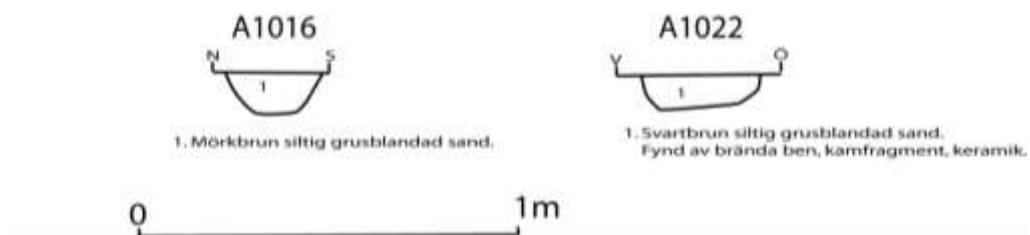
Undersökningsområdet var starkt påverkat av senare tiders markarbeten med ett flertal äldre ledningsdragningar som gick igenom de aktuella schakten. Dock framkom opåverkad mark i det större schaktet (schakt 1000), där också ett antal anläggningar registrerades (figur 5). Huruvida den naturliga marknivån finns bevarad sydöst och öster om hus C4:115 var svårt att avgöra på grund av de begränsade ytorna som togs upp för staketfundamenten.

Anläggningar

Sammanlagt tre anläggningar noterades i schakt 1000. I östra delen av schaktet undersöktes en mindre grop (A1022). Den var oval 0,30 x 0,24 m stor och 0,08 m djup. Fyllningen var sotig med fynd av brända ben, kamfragment och ett litet fragment keramik. Anläggningen tolkades som en brandgrav bestående av en brandgrop. Ytterligare en mindre anläggning registrerades i schaktet (A1016). Det rörde sig om en mindre grop med en oklar funktion som var rund i plan, 0,25 m i diameter och 0,10 m djup. I anläggningen påträffades en keramikskärva (F16). Anläggningen undersöktes till 50 % och fyllningen sållades inte. A1039 utgjordes av en större grop med recent material såsom porslin, fönsterglas, tegel och obrända djurben och kan relateras till senare tiders aktiviteter i området.

Figur 5. Plan över schakt, arkeologiska objekt och störningar.

Figur 6. Sektionsritningar av anläggningarna A1016 och A1022.

Fynd

Sammanlagt registrerades 16 fyndposter varav alla utom en kom ifrån brandgraven (A1022). Tretton av posterna från graven utgörs av brända ben (F1-13, se nedan). Dessutom gjordes fynd av kamfragment av horn (F14) och en liten bit keramik (F15). Kamfragmenten består av en bit från stödskenan samt ett antal tänder. Kammen har analyserats utifrån form- och orneringselement efter Bo Petrés metod (Petré 1984). Stödskenan har ett plankonvext tvärsnitt (S6) med tre kantföljande linjer längs dess övre samt undre kant (L3/L3). På stödskenans centrala delar finns två längsgående parallella linjer något över (L6) eller under (L7) dess mitt. Parallellt med linjerna finns ytterligare en linje med en enkel punktcirkel (C3) samt prickornamentik. Den sammansatta kammen, med en kombination av stödskenans tvärsnitt (S6), kantlinjerna på stödskenan (L3/L3), de två längsgående parallella linjerna över eller under stödskenans mitt (L6 eller L7) har utifrån jämförande material och kronologier daterats till vendeltid (figur 7).

Keramikfyndet i brandgraven var så fragmentariskt att det inte går att säga något mer än att det rör sig om förhistorisk keramik.

Figur 7. Stödskenan med dekor från kamfragmentet (F14). Foto: Fredrik Andersson, SAU.

Figur 8. Keramikskärvan (F16) från A1022. Foto: Fredrik Andersson, SAU.

Även i den mindre gropen A1016 gjordes ett fynd av keramik (F16). Den ljusröda skärvan är dock svårbestämd. Den är drejad med en räfflad insida och kommer förmodligen från halsen på ett kärl med ett handtag (figur 8). De begränsade efterforskningar som har varit möjliga inom detta projekt har inte kunnat klargöra om det rör sig om ett fynd från historisk tid eller om det är frågan om en skärva från ett förhistoriskt importerat kärl. Det är inte frågan om något typiskt yngre rödgods och tillfrågade specialister har inte kunnat avfärda den som en senantik skärva.

Analyser

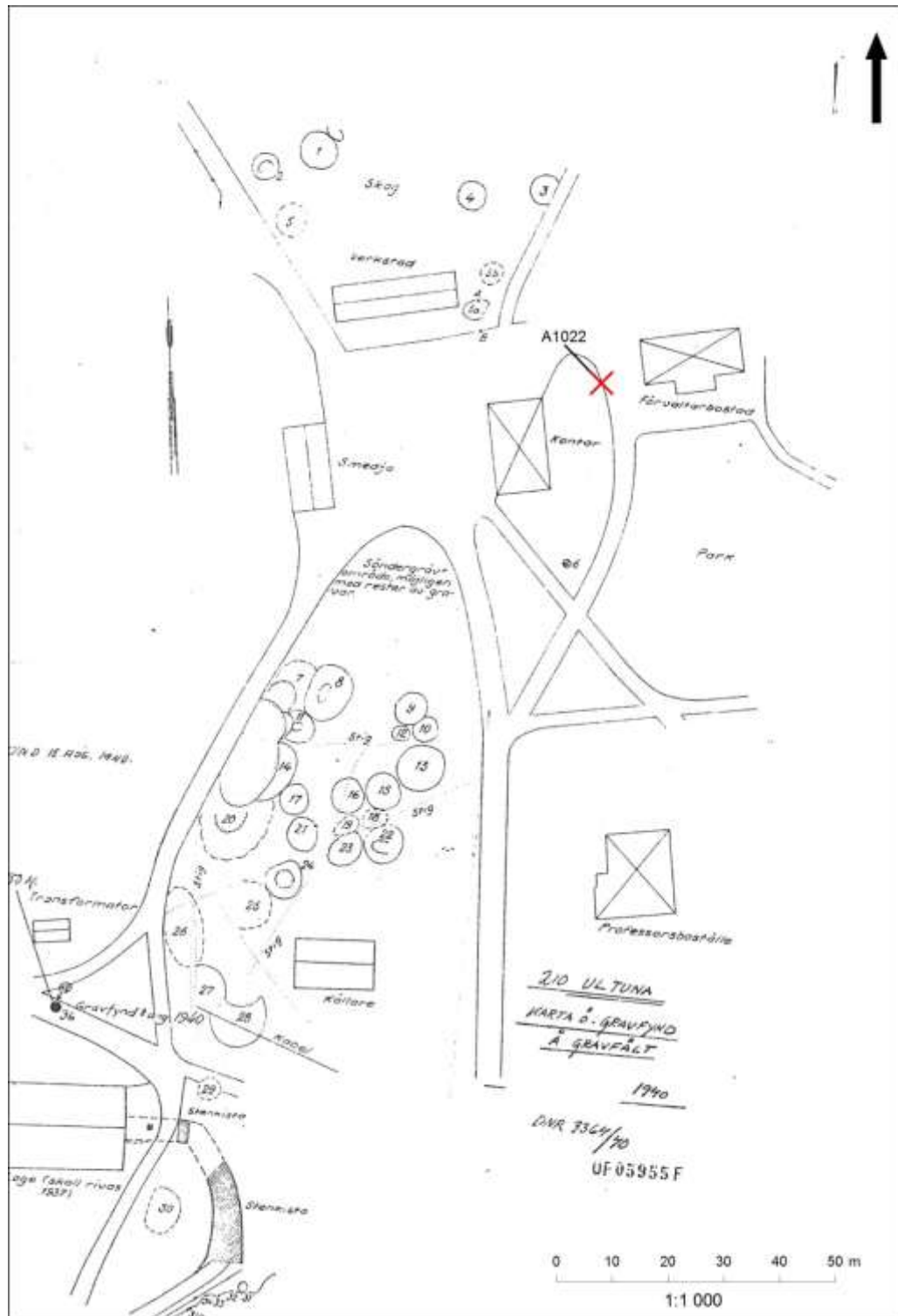
Emma Sjöling har genomfört en osteologisk analys på benmaterialet från brandgraven A1022 (se bilaga 4). Vid analysen påvisades brända ben från människa och hund. Av de 186 analyserade benfragmenten kunde 17 identifieras till människa och två till hund. På grund av det begränsade underlaget kunde ingen ålders- eller könsbestämning göras. De 19,4 gram brända ben som samlades in från brandgropen motsvarar ca 0,5 dl ben, vilket kan jämföras med de 2–3,5 liter ben som en modern kremering av en vuxen människa resulterar i. Den undersökta graven kan således bara representera en bråkdel av en begravd individ, särskilt som analysen har visat på ben från minst en människa och en hund.

Utvärdering

Det nya fyndet av en brandgrav har visat att det ännu döljer sig okända fornlämningar i Ultuna, trots de stora markstörningar som har skett i området. Även i det aktuella undersökningsområdet var marken mycket påverkad av tidigare schaktningsarbeten, men där det fanns orörda ytor där fanns det också arkeologiska lämningar. Undersökningen visar också att de små arkeologiska insatserna som görs i Ultuna fyller en antikvarisk funktion och kan bidra med ny kunskap trots att de många gånger inte ger samma resultat som i det här fallet.

Fyndet ger också ytterligare belägg för uppfattningen att det under yngre järnåldern har legat ett omfattande sammanhållande gravfält på åsen i östra Ultuna. Ser man på den gravfältskarta från 1936-40 över området som upprättades av Erik Floderus (ATA dnr 3364/40) så faller den nu undersökta brandgraven väl in i den bilden (figur 9). Värt att notera är punkt 6 på kartan, ca 30 meter söder om A1022, som visar platsen för ett fynd av kol och brända ben. Ett fynd som

påminner om den nu undersökta brandgraven. Till detta kommer de undersökta gravarna från samma period från Stora logen som kommer ytterligare att kunna kontextualisera den nu undersökta brandgraven (Hulth manus b).

Figur 9. Brandgraven A1022 inprickad på Floderus gravfältskarta från 1936-40 (ATA dnr 3364/40)

Referenser

- Dahlbäck, G., Ferm, O. & Rahmqvist, S., 1984. *Det medeltida Sverige 1:2*: Riksantikvarieämbetet. Stockholm.
- Hulth, H., 2005. *Kunskapsträdgården i Ultuna. Arkeologisk förundersökning. Ultuna 2:23, Bondkyrko sn, Uppland. SAU rapport 2005:22. Otryckt rapport.*
- Hulth, H., 2007a. *Södra Gärdet. Arkeologisk förundersökning, Ultuna 2:1, Bondkyrko sn, Uppland. SAU rapport 2007:3. Uppsala.*
- Hulth, H., 2007b. *Tyskebacken. Arkeologisk förundersökning. Ultuna 2:23, i anslutning till RAA 555:2 och RAA 426, Bondkyrko socken, Uppland. SAU rapport 2007:4. Uppsala.*
- Hulth, H., 2008. *Ultuna by, fördjupad arkeologisk utredning. SAU rapport 2008:6. Uppsala.*
- Hulth, H., 2009. *Ultuna Södra Gärdet. Kompletterande arkeologisk förundersökning. RAA 555:1, Ultuna 2:1, Bondkyrko sn, Uppland. SAU rapport 2009:1. Uppsala.*
- Hulth, H., 2010a. *Nedslag i bronsålder och medeltid på Ultuna. Arkeologisk undersökning inför uppförande av studentbostäder. Bondkyrko sn, Uppland. SAU rapport 2010:3. Uppsala.*
- Hulth, H., 2010b. *Ultuna - observationer i händelsernas centrum. Boplatslämningar från bronsålder till tidig medeltid. SAU rapport 2010:12. Uppsala.*
- Hulth, H., 2010c. *Ultuna. Tidig medeltid vid Undervisningsplan. Arkeologisk förundersökning vid boplatslämning Uppsala 679, Ultuna 2:23 Uppsala stad, Uppsala kommun, Uppsala län, Uppland. SAU Rapport 2010:14. Uppsala.*
- Hulth, H., (i tryck). *Ultuna by – i händelsernas centrum. Boplats och rit. Bronsålder, yngre järnålder och efterreformatorisk tid. Arkeologiska slutundersökningar. Fornlämningarna Uppsala 652 och 653, Ultuna 2:23, Uppsala stad (f d Bondkyrko sn), Uppland. SAU Rapport 2013:5. Uppsala.*
- Hulth, H., (manus a). *Att återvända. Arkeologi i olika skeden från Södra Gärdet i Ultuna. Arkeologiska för- och slutundersökningar. Fornlämning Uppsala 555, Ultuna 2:1, Uppsala stad (f d Bondkyrko sn), Uppland. SAU Rapport. Uppsala.*
- Hulth, H., (manus b). *Den skyddande logen. Arkeologisk undersökning av brandgravar från yngre järnålder vid Ultuna. För- och slutundersökningar inom fornlämning 401. SAU Rapport. Uppsala.*
- Ljungkvist, J., 2000. *Arkeologisk utredning. Ultuna, Ulleråker och Rosendal, Uppsala stad och Bondkyrko socken, Uppland. SAU Rapport 2004:4. Otryckt rapport.*
- Petré, B., 1984. *Arkeologiska undersökningar på Lovö. Del 4. Bebyggelsearkeologisk analys. Stockholms universitet. Stockholm.*

Bilagor

Bilaga 1: Schaktlista

Nr	Djup (m)	Anläggningar/Fynd	Kommentar
1000	0,10-0,30	A1016, A1022, A1039	Schaktet stört av tidigare schaktarbeten.
1504	Ca 0,80		Schaktat i tidigare kabelschakt. Delvis efterkontroll
2000	Ca 0,8		Efterkontroll.
3000 - 3108	0,5 -0,7		0,35 – 0,70 m i diameter stora gropar för staketstolpar. Efterkontroll.

Bilaga 2: Anläggningslista

Nr	Tolkning	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Undersökt	Kommentar
A1016	Grop	0,25	0,25	0,10	X	Fynd av keramik (F16)
A1022	Brandgrav	0,30	0,24	0,08	X	Fynd av brända ben, kamfragment och keramik (F1-15)
1039	Grop	2,75	1,90	0,28	X	Recent. Fynd av obrända ben, tegel, fönsterglas och porslin (ej tillvarataget).

Bilaga 3: Fyndlista

Nr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal (st)	Arkeologisk Kontext	Gallrat
1	Bränt ben	Människa	1,8	7	1022	
2	Bränt ben	Människa	1,6	3	1022	
3	Bränt ben	Människa	0,8	1	1022	
4	Bränt ben	Människa	1,4	1	1022	
5	Bränt ben	Människa	1,5	1	1022	
6	Bränt ben	Människa	1,5	4	1022	
7	Bränt ben	Hund	0,1	1	1022	
8	Bränt ben	Hund	0,1	1	1022	
9	Bränt ben	Mellanstort däggdjur	0,5	4	1022	
10	Bränt ben	Mellanstort däggdjur	0,2	1	1022	
11	Bränt ben	Mellanstort däggdjur	0,1	1	1022	
12	Bränt ben	Mellanstort däggdjur	0,9	1	1022	
13	Bränt ben	Oidentifierat	8,9	160	1022	
14	Horn	Kam	0,8	8	1022	
15	Keramik	Fragment	0,1	1	1022	X
16	Keramik	Skärva	6,6	1	1016	

Bilaga 4: Osteologisk analys

Osteologisk analys

Brandgrav

Schaktövervakning intill hus C4:115

P4106

Fornlämning 402

Ultuna 2:23, Uppsala stad,

Uppsala kommun, Uppsala län, Uppland

SAU rapport 2013:2 O

Emma Sjöling

Osteologisk analys av en brandgrav intill hus C4:115, fornlämning 402, Uppsala stad, Uppsala kommun

Inledning

Under januari 2013 analyserades ett litet bränt benmaterial från en brandgrop inom fastigheten Ultuna 2:23, fornlämning 402, Uppsala stad, Uppland. Fornlämning 402 utgörs av ett gravfält längs med Uppsalaåsen. Undersökningen utfördes under december 2012 och januari 2013. Förutom de brända benen påträffades kamfragment som har daterats till vendeltid.

Resultat

Sammanlagt analyserades 19,4 gram eller 186 fragment brända ben, vilket motsvarar ca 0,5 dl ben. En modern kremering av en vuxen individ resulterar i cirka 1,6 kg–3,6 kg ben beroende på individ och kön, med ett genomsnitt på 3 kg (McKinley 1989:66). Storleksmässigt motsvarar det cirka 2–3,5 liter ben (Gejvall 1948:157). Således är mängden ben från brandgropen mycket liten.

Ca 8,6 gram eller 17 fragment har identifierats till människa (figur 1 och 2) och bestod av skalltak, käkleden på tinningsbenet samt långa rörben som strålben, skenben och vadben. Ingen åldersbestämning eller könsbestämning var möjlig p g a det begränsade underlaget.

Två fragment identifierades till hund, varav båda tå- eller fingerben. Ytterligare ett antal benfragment har bestämts till mellanstort däggdjur men kommer troligtvis också från hund (figur 1 och 2).

Figur 1. Artfördelning av brända ben. Antal fragment och vikt (g).

Art	Bränt	
	Antal	Vikt(g)
Människa	17	8,6
Hund	2	0,2
Mellanstort däggdjur	7	1,7
Oidentifierat	160	8,9
Totalt	186	19,4

Färg- och förbränningsgrad

Färgen på de brända benen var huvudsakligen gråvit. Kremeringsgrad utifrån benens färg har angivits efter Wahls sammanställning (1982). Färgen antyder att förbränningsgraden har varit hög, vilket motsvarar förbränningsgrad 4 enligt Wahl (1982:28f).

Fragmenteringsgrad

Benmaterialet bestod av små benfragment, vilket motsvarar fragmenteringsgrad 1 enligt Wahl, d.v.s. fragment mindre än 15 mm. Det genomsnittliga fragmentet har uppskattats till ca 3-5 mm med en vikt på ca 0,1 g.

Åldersbedömning

Ingen åldersbedömning var möjlig utifrån de skalltaksfragment som framkom.

Könsbedömning

Inga könsindikerande fragment har identifierats i benmaterialet.

Figur 2. Benlista

Fnr	Anr	Art	Kroppsdelen	Benslag/Tand	Bendel	Antal	Vikt (g)	Status
1	1022	Människa	Kranium	Calvarium (skalltak)		7	1,8	Bränt
2	1022	Människa	Kranium	Temporale (tinningsben)	Fossa mandibularis; dxt (höger)	3	1,6	Bränt
3	1022	Människa	Extremiteter	Radius (strålben)	Diafys	1	0,8	Bränt
4	1022	Människa	Extremiteter	Tibia (skenben)	Diafys	1	1,4	Bränt
5	1022	Människa	Extremiteter	Fibula (vadben)	Diafys	1	1,5	Bränt
6	1022	Människa	Extremiteter	Os longum (långa rörben)	Diafys	4	1,5	Bränt
7	1022	Hund	Hand/fot	Phalanx 1 (finger-/tåben 1)	Proximal led (fusionerad)	1	0,1	Bränt
8	1022	Hund	Hand/fot	Phalanx 2 (finger-/tåben 2)	Distal led	1	0,1	Bränt
9	1022	Mellanstort däggdjur	Kranium	Cranium	Troligtvis hund	4	0,5	Bränt
10	1022	Mellanstort däggdjur	Bål	Vertebra (kota)	Troligtvis hund	1	0,2	Bränt
11	1022	Mellanstort däggdjur	Extremiteter	Humerus (överarmsben)	Distal led, troligtvis hund	1	0,1	Bränt
12	1022	Mellanstort däggdjur	Extremiteter	Os longum (långa rörben)	Diafys, troligtvis hund	1	0,9	Bränt
13	1022	Oidentifierat		Obestämt benslag		160	8,9	Bränt

Referenser

Gejvall, N-G. 1948. Bestämningar av de brända benen från gravarna i Horn. I: Sahlström, K.E. & Gejvall, N-G. *Gravfältet på kyrkbacken i Horns socken, Västergötland, del 1*. KVHAAs handl. 60 (2). Stockholm: 153-199.

McKinley, J. I. 1989. Cremations: Expectations, Methodologies and Realities. I: Roberts, C., Lee, F. & Bintliff, J. (eds.), *Burial Archaeology, Current Research, Methods and Developments*. BAR British Series 211. Oxford: 65-77.

Wahl, von J., 1982. *Abhandlungen. Leichenbranduntersuchungen. Ein Überblick über die Bearbeitungs- und Aussagemöglichkeiten von Brandgräbern*. Praehistorische Zeitschrift 57/1. Berlin, New York. s.2-125.

